

Toplum Üzerine Yüzeysel Bir Gözlem

Gayr Neşriyatı

20.05.2022

İlkel komünal toplumlar aşıldıktan sonra günümüzün modern ulus devletlerinin oluşumuna kadar geçen tarihsel süreçte insan doğasında yeri bulunmayan iktidarlar ve hiyerarşiler insanlığın başına hep bela olmuştur. İlkel komünal bir toplumdan günümüzün çok kültürlü modern toplumlarına giden süreç de insanın toplumsal yapılarla olan aidiyet ilişkisi ahlında bireyin sosyopolitik kimliğini oluşturmaktadır. Toplumdakiler yeri gelmiş kendilerini Atina kent devletinde eşitlik idealine, özgürlüğe ve siyasi katılıma inanan bir yurttaş kimi zamansa Ortaçağ feodalite sisteminde Lord'un himayesi altında yaşayan bir Serf, çok da uzak olmayan bir tarihte ise de SSCB'de yoldaş olarak bulmuştur. Aydınlanma çağı ile birlikte modernliğe kavuşan insanlık, iktidar ile arasındaki mücadelenin hız kazanmasıyla Ancien Régime'de teba oldukları iktidarlara akılcılığın himayesi içerisinde şüpheyi birleştirerek modernizmi inşaa etmeye başlamıştır. Batı kökenli bir yapı olan modernizm, insanlar arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi için geleneksel güçlere başlattığı karşılaşmada, henüz gelişme çağındaki kapitalist ekonomik yapılanmanın desteğini bulmuştur. Aydınlanma ile başlayan bu değişim Avrupa'da geleneksel iktidarlara yerinden ederek yeni iktidar merkezlerinin oluşumuna yol açtı. Bu yeni merkezler, Chomsky'nin anarşizm

tanımına ki bence en geçerli ve doğru anarşizm tanımı, göre daha meşrulaştırılabilir görülebilirdi. “İktidar meşru olduğunu kanıtlayamadığı sürece her zaman gayri meşru olacaktır. O halde ispat yükü her zaman otoriter hiyerarşik bir yapının meşru olduğunu öne sürenlerin üzerindedir. Eğer ispatlayamazlarsa, yapı ortadan kaldırılmalıdır.” Ancak yine de sorunlu oldukları ve hiçbir şekilde meşru olmadıkları rahatlıkla söylenebilir, çünkü sonuçta devlet meşru güç kullanma iddiasında bulunan ve onun üzerinde tekel haline gelen ve kendilerine devlet diyen bir grup bireyden ibarettir. Bu zaman içerisinde dünyayı saran kapitalist ekonomik düzen liberal düşünce ile on yedinci yüzyılın ortalarından itibaren modern yurttaşlık kurumunun destekçisi olarak ulus devletleri ve yurttaşlık kavramını istediği biçime dönüştürmeye başlamıştır. Fakat kapitalist ekonomik sistemin işlev kazanması için insanları özlerinden uzaklaştırarak bireysel hâle getirmesi gerekir. Bu gaye ile insanların belirli bazı medeni ve siyasal haklarının mevcut hâle gelmesi yeterli bir etkidir. İnsanların kapitalist yönetim karşısında eşit olmasını sağlayan bu sistem ekonomik eşitsizliğin sermaye lehine artmasına neden olmaktadır. Sanayi devrimiyle sistemin bu kötülüğünün hızla tüm Avrupa’ya yayılması, yeni oluşmaya başlayan ulus devletlerin içinde bu

sürece dair tepkileri ortaya çıkmaya başlayacaktır. Bütün alanlarda yetkinleşme manasına gelen profesyonelleşme ile Avrupa'da özerk kurumlar ve yapılar oluşmaya başlamıştır. Özerk kurumlar kapitalizmle yükselişe geçen devlet oluşumunun karşısında güçlük oluşturarak sivil toplumun temelini oluşturmushlardır. Antik çağda sparta ile Atina'da ve sonra Roma imparatorluğunda ve ortaçağdaki bazı kent devletlerinde yurttaşlar askeri, ekonomik ve sınıfsal olarak var olan yöneticinin gücünün bir uzantısıyken modern devletle birlikte halk iktidarı oluşturan devletten bağımsız olarak kendini ortaya koymayı başarmıştır. Devrimler çağıyla başlayan modern devletlerin oluşum sürecinde yurttaşlar askeri güç ve dolaylı olarak erkek olma zorunluluğu ve maddi güç gibi iktidarı oluşturan kısımlardan birinde görünür olma zorunluluğunu yaşadılar. Mülkiyet ve yurttaşlık ilişkisi çok eskidir. Misal Yunanistan'da mülk sahibi olanlar Spartaitlerdir ve Aristoteles mülk sahibi olmanın yurttaş olmak için ön şart olduğunu söylemişti. Zamanla sivil toplum oluşumu sayesinde siyasal yurttaşlık kamusal alanlarda kendisini öne çıkartabilmiştir.

Ortaçağın sonlarından itibaren aydınlanma yaşıyan Avrupa coğrafyası günümüz modern toplum yapısının ilk örneklerini verdi. Bu süreçte ekonomik anlamda bir kapitalizm genelleşti ve Avrupa'da im-

paratorluklar da modern ulus devlet modellerine bölündü. Bu dönemde yapılan çalışmalar aristokrasi ve monarşi sınıfının gelişmekte olan kapitalist sistemi kendi sistemlerine sabitleme çabaları ile sınırlıydı. Milletlerin zenginliğini tarımsal üretimde arayanlardan, sömürü ile elde edilen altın vb madenlerde arayan merkantilistlere kadar birçoğu ekonomik örgütlenme ile toplumsal örgütlenme arasında bir uzlaşma sağlama uğraşı içerisine girmişlerdir. Lakin sanayi kapitalizmi sürecine adım atıldığında kapitalizmin ilerleyişi hızlanmış ve bunun sonucunda toplumsal örgütlenmelerde de değişim oldukça hızlanmıştır. Feodalizm yerine malların serbest mübadelesine dayanan, öncelikle kâr amacını ön planda tutan bir toplum burjuvazi tarafından yaratılmıştır. Kapitalizm, gelişen burjuva toplumunun bir ürünüdür. Kapitalizm adı verilen bu toplumsal sistemin asıl yaratıcılarından olan burjuva sınıfı ekonomik alandaki gücünü politik alana da yansıtarak modern yurttaşlığın temelini atmışlardır. Bu süreçten itibaren iktidara giden yolda güç denklemi değişmiştir. Kapitalizmin öncesi iktidar, toprağa ve bu topraklarda çalışan ve savaşıyan insanlara güç kullanarak sahip olan gücün elindeyken, kapitalizm sonrasında ise toprağı ve toprak üzerinde çalışan ve savaşıyan orduları bir bedel karşılığında satın alabilen kapitalist bir sınıfa geçmiştir. Eskiden dökülen kan ile orantılı

bir şekilde elde edilebilen soyluluk payı on altıncı yüzyıldan itibaren alınabilir- satılabilir bir sermaye aracına dönüşmüştür.

Sanayi Devrimi, dünya tarihinde önemli bir yer tutar ve toplum kavramı üzerinde önemli etkileri olmuştur. İnsanları çiftliklerden ve daha küçük toplu yerleşim yerlerinden uzaklaştırmış ve iş olanakları ve sözde rahat yaşam koşulları arayışıyla şehirlere ve kasabalara yöneltmiştir. Sanayi devrimi, üretim miktarının sürekli artmasının ötesinde yeni sosyal sınıflar ile kurumların ortaya çıkması açısından ön plana çıkmaktadır. üretim miktarında ve çeşitliliğinde görülen artış, bu üretimin mübadelesini sağlayan ticaretin de artmasını sağlamıştır. Ortaya çıkan bu zenginliğin büyük bir kısmı kapitalist girişimciler ve ticaretle uğraşan sınıf arasında paylaşılmaktadır. Zamanla aristokratlar ve din adamlarının dışında iktidara göz diken yeni toplumsal sınıflar oluşmaya başlamıştır. Girişimciler ile ticaret ustalarından oluşan burjuva sınıfının başını çektiği bu toplumsal talebi sanayi devrimi ile toplumun tüm tabakasına hızla yayılmıştır. On altıncı yüzyıldan itibaren aydınlanma çağı düşünceleri, kapitalizme koşut olan ulus devletlerin çatısı altındaki burjuva sınıfını politik açıdan görünür hâle getirmek için onu medeni yurttaşlık rütbesi ile onurlandırmaya çalışmışlardır. Birbirinden

bağımsız feodal çiftliklerde başındaki çobana bağlı şekilde yaşayan serflerin kapitalist girişimcilerden etkilenip yerini yurdunu terk edip kentlere sürekli gidip gelmesiyle hak ve sorumluluklar konusunda değişiklikler yaşanmıştır. Daha sonra çalışan sınıf olarak adlandırılacak olan bu ortaçağ serflerinin ve daha da sonra Sanayi devri kölelerinin, oluşmakta olan ulus devlet örgütlerindeki yurttaşlığa ayak uydurmaları burjuva sınıfına göre çok yavaş ve zor bir şekilde olmuştur. Tarım toplumundan modern dünyaya geçiş, ailelerin rollerini yeniden şekillendirerek, yaşamın hemen her alanında insan doğasını hırpalamıştır. Hatta bir noktada çocuk işçi çalıştırmanın haklı olduğu bile görülmeye başlanmıştır. Yeni kralları yani kapitalistleri besleyen fabrikalarda ve madenlerde çocukların kullanılması sanayileşmiş toplumlarda yaygın bir özellikti. Özellikle İngiltere’de bu gözlemlenebiliyordu. Ayrıca, sözde iyi yaşam koşulları, aşırı kalabalık, yetersiz temizlik, hastalıkların yayılması ve bunların kolaylıkla insanlara bulaşması kulağa hoş gelmiyor, değil mi? Ayrıca 19. yüzyılda İngiltere’yi dünyanın zirvesine çıkaran sistem, hızlı sanayileşmesi ve devletler arası anarşide ortaya çıkan serbest ticaret anlayışının hakim olduğu kapitalist ekonomik yapılanmadır. Adam Smith’in ulusların zenginliğinde belirttiği gibi, bunun ideolojik altyapısı, İngiliz

egemenliğindeki serbest ticaret dünyasının geri kalanına kaba kuvvetle dayatıldı.

Tarih boyunca buna benzer pek çok örnek görülebilmekte ve devletin her zaman kötülük getiren gayri meşru bir konsept olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak anlattığımız tüm bu tarihi olaylarda insanlar devletin meşruiyetini yeterince sorgulayamamışlardır. Şu an içinde bulunduğumuz durum, devletin meşrutiyetinin doğrudan varsayıldığı ve çoğu insanın buna meydan okumak için bir tutku bile duymadığı bir durum. Sorgulanmamak , sorgulandığında kendini başarıyla haklı çıkarmakla aynı şey değildir. Aksi için kanıtınız yoksa, devlet doğası gereği haksızdır ve dolayısıyla gayri meşrudur.

Anarşist Kütüphane

Gayr Neşriyatı
Toplum Üzerine Yüzeysel Bir Gözlem
20.05.2022

25.05.2022 tarihinde şuradan alındı:
gayrnesriyat.substack.com

tr.anarchistlibraries.net